

Godina IV. Puli, četvrtak 15. kolovoza 1918.

Ćirilica.

... ali živimo još pre ćirilicu izvan crkve, i to ne po tuđoj zapovedi, već po vlastitoj slobodnoj volji, pa ako nam u tome poslu ko hoće da sa strane pomogne, prihvatimo njegovu pomoć, a nemojmo da se i u tomu pokazuje istina naše narodne reči: kad su pitali Marka Kraljevića: „Zašto bi se, Marko, najpre poturčilo?“ a on odgovorio: „Za inat!“

M. Rešetar.

Svi se mi tužimo, da Hrvati poznaju premalo srpsku književnost a Srbi premalo hrvatsku. Naši se pisci tuže, da nemaju čitalačke publike, da ih se premalo honorira, da ne mogu živeti od književništva, istu tužbu čujemo od nakladnika, od novinara itd. A što je tome krivo? To je ona zlosretnost podeljenosti našega naroda u dva pisma, koje deli narod mnogo više nego li tri imena. U prvom je ređu pisanje zajedničkog pisma pitanje ekonomsko i kulturno. Naše književničke prilike ne odgovaraju prilikama desett milijunskog naroda. Radi toga imademo knjige dvaputa prevedene, jedamput ćirilicom, a drugi put latinicom, radi toga propadaju naša književna poduzeća, radi toga pate naši književnici i nakladnici, što bi mogli s jednom knjigom zasluživati dvostruko, da jedno izdanje vredi i za istočni i za zapadni deo našega naroda. Nije to cepidlačenje, već je preka mužda, da se pitanje čim prije čim potpunije reši. Ili ćirilica ili latinica. Mi smo odlučno za latinicu i to iz važnih razloga. A za to bejahu i drugi ljudi našeg naroda, rodom Srbi, ugledni literati, kao što Skerlić i eto sada i profesor bečkog univerziteta Milan Rešetar.

Ne smemo oklevati rešenjem tog pitanja, da ne bude prekasno. Što se u tom pogledu može danas učiniti, ne može se provesti sutra. I baš danas su za to prilike najpovoljnije. Jedini proturazlog, što bi ga Srbi mogli navesti protiv ukinuća ćirilice, bio bi taj, da je ćirilica postala ratom mučenicom. Ali baš radi toga moralo bi se napustiti ovo pismo; jer ćirilica se nije zabranila radi toga, da se državno ujedinjati naš pravopis, već baš radi toga, da ćirilica postane mučenicom i da dobi značenje povredjenog prava srpskog naroda. Bili su dakle naši zvančni krugovi, a čimina ubrzi psiholozi izdali su onaj, da bi se Kraljević Marko najpre poturčio za inat! Poznato je, da je pred ratom bilo ovo pitanje već blizu rešenju. Radi toga su se požurili, da ukinu ćirilicu i bi kasnije plaćali novi boj zbog pisma. Moramo dakle pustiti ovaj sentimentalnos i hladnokrvno promozgati praktično značenje dvostrukog pisma i onda ćemo uvideti, da je namere, što su ih hteli postignuti, ukinućem ćirilice mogu se najbolje osujetiti time, da se ćirilicu napusti.

Nema gotovo srpske knjige, u kojoj se ne bi sagod pisalo latinicom, dok se veoma reiko dešava, da se u latinicom pisanim knjigama nešto piše ćirilicom. To znači, da se kod onih, što pišu ćirilicom, nepostavlja, da poznada latinicu i to da mogu čitati i svoje vlastite knjige. Naša deca moraju ptiema tome učiti dva pisma, a pogotovo ona u istočnim krajevima. Učenje dvaju pisama ne bi značilo ništa za Čeha ili za Nemce, koji su sretno prebrodili krizu analfabetizma, ali znači puno za nas, koji pogotovo u istočnim krajevima imademo do 70 po sto i više analfabeta i koji se moramo brinuti za to, da kod nedostatnosti naših naukovnih sredstva bude i materijal za prvu izobrazbu čim jednostavnija.

Današnje je doba najzgodnije za posvemašnje ukinuća ćirilskog pisma. U Bosni podučava se u školama latinicom. U Srbiji već su tri godine uveli škole latinicu. U tom je pogledu već mnogo učinjeno. Nažan je posao već izvršen. Nemojmo sada ušiti ono, što je sazđano i u našoj mrznoj prema graditeljima razoriti i ono, što bi i nama moglo da koristi. Danas nema novina, koja bi bila tiskana samo ćirilicom, a osim Gjurjevića u Sarajevu ne izdaje gotovo nijedna knjižara više ćirilskih knjiga. „Književni Jug“ i „Glas Slobode“ to su jedine novine, koje donose stvari u ćirilici. Sve je dakle pripravljeno za ovu novu odluku, za taj važan korak, koji će u jednakoj meri koristiti i jednom i drugom delu našega naroda, a koji će srpsku literaturu proširiti na hrvatsko, a hrvatsku literaturu na srpsko područje: hrvatski i srpski će književnici i nakladnici imati od toga koristi. Poboljšać će se njihovo materijalno lagostanje, a gospodarska su pitanja i pitanja kulture. Pitanje pisma nije ni pošto nacionalno pitanje jednog dela našeg naroda, a bilo bi i ludo činiti od njega spornu tačku. To je jedan praktičan zahtev, u jednakoj meri važan za prosvetljivanje naroda, kao što za ekonomiju železnice i ceste. Nećemo graditi i porediti dve železnice na nekoliko kilometara razmak, samo da jedna bude srpska a druga hrvatska,

a obe da propadnu, dok bi jedna pruga mogla krasno da uspeva...

Ne sme se u tom pitanju tratići uzaludno vreme. Jer to, velim opet, što je danas moguće, bit će sutra isključeno. Za dvadeset ili trideset godina može naš narod biti opet tako podeljen u dva logora, u ćirliki i latinski, da će nacionalno ujedinjenje postati iluzijom ili frazom. Ali to moramo svakako sprečiti, da boj za narodno jedinstvo ne zapusti nikakvih tragova u praktičnom životu naroda. Moramo sprečiti jedamput za uvek, da se Hrvati i Srbi prepiru radi toga, da li će na sarajevskim ulicama biti na prvom mestu napisli ćirliki ili latinski. Ova tako smešna i tako štetna raspra mogla bi uništiti kod vrućeg temperamenta našeg naroda, koji će pre služiti Nemcu i Mađžaru, nego li oprostiti bratu ludu uvredu, sve ono, što smo postigli tečajem zadnjih godina. Za Gjurjevića u Sarajevu bit će samo dobitak, bude li izdavao samo knjige pisane latinicom, ove će se knjige više čitati, a mi ćemo upoznati s njegovim knjigama i naš narod u Istri, što znači sada ne možemo učiniti, pošto naš narod ne pozna ćirilicu. Ali glavnu zadaću mora izvršiti „Književni Jug“, taj literarni organ narodnog ujedinjenja. Neka bude do sledan i neka donosi samo stvari pisane latinicom.

Razlozi, koje smo predložili, su tako jednostavni i jasni, da svako mora uvideti, kako služimo samo tuđim interesima, ne provodemo li to važno ujedinjenje u pismu. Samo onaj, koji svesno ili nesvesno želi služiti tuđim interesima, interesima Nemaca i Mađžara, upirati će se na to, neka se piše dvostrukim pismom. Time niti najmanje ne koristimo našim interesima za narodno ujedinjenje. Radi toga neka književno glosilo narodnog ujedinjenja bude pisano jednim pismom i jednim pravopisom, koji mora da vredi za sav narod, od Triglava do Balkana.

RATNI IZVEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 14. (D. u.) Službeno se javlja: U predelu Tonala prešao je jučer neprijatelj na navale, koje smo mi dulje vremena očekivali. Uveo ih je pre podne nasrtajem proti položajima u predelu izvora Noce i Sarce di Genua. Posle podne usledio je po jakoj topovskoj pripremi juris na naš položaj Tonala. Bojevi su se razvili povoljno po nas. Sem toga, što su Talijani potpisali neke izložene postojanke na visokim brdima, nisu nigde polučili uspeha. Inače na jugozapadu nigde osobitih događaja. — Albanija: Istočno od Devolija osvijele naši bataljuni nekulio uporišta neprijateljevih. — Poglavica generalnog stožera.

Nemački.

Berlin, 11. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Vojna skupina prestolonaslednika Rupprechta: Uspešni nasrtaji i ojevi između Ysere i Scarpe. — Vojna skupina generala pukovnika pl. Böhna: Delomični bojevi na obim stranama Somme i severno od Avre. Zapadno i jugozapadno od Lassignya napao je ponovno neprijatelj. Na obim stranama Connya skršila se njegova navala u našoj paljbi. Dalje na jug suzbili smo neprijatelja protunavalom. — Vojna skupina nemačkog prestolonaslednika: Manj pešački bojevi na Vesli i istočno od Reimsa: Poručnik je Bolle polučio svoju 30., natporučnik Ebrzer svoju 29. i poručnik Roeth svoju 20. zračnu pobedu. — Ludendorff.

Rat.

Francuski izveštaj od 13. kolovoza posle podne: Nikakvi važniji događaji. Tečajem noći prošlo je više neprijateljskih napadaja na bojnjoj fronti, u Vogeza i u gornjoj Alzaciji bez rezultata.

Francuski izveštaj od 13. kolovoza na večer: Tečajem dana obnovile su naše čete svoje navale u šumovitom području između Matzeji-Oise. Unatoč jakog neprijateljskog otpora uspelo nam je prodrati dalje. Severno od Gurya ustalili smo se u perivoju Plessy-de-Roye te smo doprli do Belvala. Dalje na istok pomaknuli smo naše linije za dva kilometra severno od sela Cambronne unapred. Sa ostale fronte nema što da se javi.

Engleski izveštaj od 13. kolovoza o podne: Proveli smo daljnji napadaj u neprijateljske položaje severno od ceste u Roye i na severnom bregu Somme, te smo dopremili daljnjih zarobljenika. Neprijateljska navala na naše položaje u odseku Merrig bila je suzbijena.

Engleski izveštaj od 13. kolovoza na večer: Na različitim točkama fronte uhvatili smo nekoliko

zarobljenika. Prva francuska i četvrta engleska armija zarobiše od 8. kolovoza preko 20.000 zarobljenika, medju kojima 800 časnika, uključivo 8 zapovednika pukovnija, te su zaplenile 600 topova, medju kojima mnogo teških i više hiljada strojnih pušaka i brojnih oklopnih mužara. Medju ratnim materijalom imade 3 potpuna vlaka s odjećom i ratnim priborom.

Izveštaj istočne armije od 12. kolovoza: Na čitavoj fronti umerena topovska delatnost. Jedno srpsko je odelenje provalilo u neprijateljske linije te je dopremilo zarobljenika i materijala.

Amerikanski izveštaj od 12. kolovoza: Neprijateljske navale kod Fismesa bile su suzbijene. Gubici su neprijatelja bili teški.

Belgijski izveštaj od 12. kolovoza: Umerena delatnost topništva. Neprijateljska odeljenja, što su se htela primaći našim položajima kod Dixmuidena i Draabanka, bila su suzbijena našom paljbom. Jedna naših ophodnja prodrla je u neprijateljske položaje te dopremila jednu strojnu pušku.

London, 13. (D. u.) Reuterov ured doznaje, da su Nemci usled francuskog pritiska u dolini Oise ispraznili jarke kod Vaillyja. Francuzima je pošlo za rukom postignuti gorsku kosu masiva Lassigny.

„Dobroćudnost“ austrijskog ministra-predsednika. U svom govoru k proračunskom provizoriju govorio je socijalno demokratski zastupnik Daszynski veoma oštro proti ministru-predsedniku Seidleru. Medju ostalim pričao je o prizoru na nekoj konferenciji sledeće: („Arbeiterwille“ donosi o tome izvadak iz stenografskog protokola zastupničke kuće). Zast. Daszynski: „Imali smo konferenciju, naravno u pitanju aprovizacije. Gradovi Krakov i Lavov bejahu već četiri meseca bez kruha; dva ili tri je puta došlo s toga do izgreda gladne svjetline, koja je uništila na stotine tisuća tuđjeg imetka. Zastupnici i gradski većnici odoše k ministru-predsedniku Seidleru, e bi postigli od njega, kako bi se honorirale i u tim gradovima krušne karte. A ministar-predsednik je Seidler kazao: Nema ništa, ja sam nemam ništa a ono malo, što bi mogao imati, trebam za Beč. Dobro, mislili smo, pošto smo znali, da to nije mnogo. Za to smo mu kazali: Nemojte nas preuzvišenosti barem smetati, ako u kraljevini Poljskoj ili Ukrajini kupujemo na našu ruku. Na to nam je kazao: Molim vas, ako trebate novac, zagripiću vas. (Smeh.) Ali do zagripljenja nije došlo, pošto je doduše obećao novac, ali ga nije dao. Medjutim sam ja učinio nevinu primetbu: Preuzvišenosti! Vaši činovnici hoće na svakom granici i na svakoj ogradi biti podmićeni; i to je teško; proizvod se time poskupljuje a konačna je cena previsoka. Na to je kazao Seidler u prisutnosti 30 parlamentaraca i visokih činovnika: Podmićujtel... Tako, gospodo moja, izgledaju u zbilji unutarnje prilike u Austriji.

* Nepozvani gosti. „Videnski Dennik“ posvećuje celi uvodni članak posetu talijanskih letaći u Beču, te je innenja da taj poset ne beše poslednji. No Beč će ipak i drugi put hrabro dočekati neprijatelja. List završava: „Ta Beč je to bio, koji je priznavao i naglašivao potrebu vojničkog nastupa proti Srbiji, koji je s oduševljenjem pozdravio navestjenje rata. Ta još su oduševljeni: ratni iskazi u Beču u živoj pameti i za vreme dugog-trajanja rata pokazivala je i opštinska uprava i pučanstvo odvažnost i usrajnost i u teškim okolnostima. Vlada je takodje uvek priznavala patriotsko držanje velike većine bečkog stanovništva i sećala se uvek Beča aprovizacionim osiguravanjem, da svoje junake u držanju još više pojača i utvrdi. Može se dakle smatrati za samorazumljivo, da će Beč dočekati s mirom eventualne buduće letalačke posete i da se ne će prestrašiti ni u slučaju, kad se Talijani ne bi ograničili na puko bacanje letaka. Ta bečko-pučanstvo ipak znađe, što znači: rat u kom se mora računati s raznim mogućnostima, nevoljama i opasnostima. I za to će zajista iskazati svoju srčanost i u teškim danima, kad bude trebalo eventualno da pokaže ispit iz pravog patriotizma.“

* Pitanja, koja se tiču sudbine monarhije. „Az Est“ donosi sledeću vest: U jučerašnjoj (dne 11. o. m.) audijenciji ministra-predsednika dra. Wekera u cara, pretresalo se o veoma važnim izvanjskim pitanjima, koja se tiču sudbine monarhije.

* Tisza kao imperator. „Venkov“ je nedavno doneo sledeći zanimiv prikaz o Tiszi: „Ako oni u

Berlinu misle, da je Tisza zastupnik berlinske politike, tad se oni ljuto varaju baš kao i oni, koji misle, da je Tisza bečki lakaj. Istina je to, da on igra dvostruku ulogu, dok je njegov cilj mađarsko-turski savez upotpunjen s Bugarskom i Poljskom. Dakle u neku ruku panturcizam pod mađarskim vodstvom. Varšava—Trst—Carigrad—Batum s centrom u Budimpešti, a Tisza kao imperator, to je njegov cilj.

* **Česi za saziv carevinskog veća.** Iz Praga se javlja 13. kolovoza: Predsednik „Českoga Svaza“, zast. Staněk, upravo je na ministra-predsednika baruna Hasareka pismo, u kom zahteva čim najbrži saziv parlamenta i delegacija s obzirom na to, što je vlada u neparlamentarno doba izdala razne naredbe, koje uzbudjuju javnost, te naredbe o povišenju krušnih cena. Na koncu pisma zahteva se izražanje o uvođenju mirovnih pregovora.

* **Slavenske legije u Americi.** Američki ministar rata dao je odobrenje za objavljenje uveća giede ustanove slavenskih legija u Americi. Legije bit će sastavljene iz dobrovoljaca. Uveti za novačenje su isti kao i za američku vojsku, samo se ne zahteva poznavanje engleskog jezika. I časnici su Slaveni.

* **Put baruna Burlana u nemački glavni stan.** U političkim se krugovima u Beču glasu, da će se barun Burian doskora otputiti u nemački glavni stan, da tamo sudeluje na važnim većanjima.

* **Mirovni predlog Nemačke otklonjen.** „Kölnische Volkszeitung“ objavlja izveštaj turinske „Stampa“ iz Rima: Sonnino će obavestiti ostale ministre, da je Nemačka nudjala Wilsonu mir, no antanta je postavljani predlog odbila.

* **Patriotizam u poeziji i prozi.** „Arbeiter-Zeitung“ donosi: „Začetnik talijanskog zračnog poseta u Beču i istodobno osobni vođa zračnog brodovlja, bio je, kako je sada ustanovljeno, nitko neznatiji, nego talijanski penzioner i satnik zrakoplovnoga zbora Gabrielle d'Annunzio. To se znađe iz izjava onoga avijatičara, imenom Sertia, koji se u Schwarzenau morao spustiti i dospio u sužanjstvo. Stvar inače ne iznenađuje, jer se zna već neko vreme, da se d'Annunzio, kojega se kod nas u početku označivalo taštim i plaćenim govornikom, koji bombastičkim frazama huška na rat, u zbilji doista kao prav: muž držao svoje reči i poslao hrabrim avijatičkim časnikom. Da on kraj svoje ostarije dobi povrh toga ipak obavlja tako tešku i napornu avijatičku službu, pokazuje tek kako je bilo fino talijanskog pesnika prikazivati komedijantom. A gde ostaju naši d'Annunziji? I mi imamo nekolicinu od iste vrste, koji su početkom rata pevali pesme, koje su zveketale poput čelika. Ali oni svi ne lete. Austrijsko lice g. Saltena pokriveno je stidom što Hugo von Hoffmannsthal, koji je, protivno od prvobitno posve nevojničkog d'Annunzia, školovani rezervni časnik još uvek, mesto da raskrili svoja krila, sedi u toplom ratnom arhivu, i leže marljivo crno-žuta jaja. Mi ne tražimo, da uzme sobom bombe i da počinja što krvava, ali neka bar leti, neka malo leti — ako i ne u Rim, a ono bar na Parnas. — Naravno, da to treba znati, ali tko to kod nas može, ako sedi u toplom arhivu i leže crno-žuta jaja, jedino i samo zato, jer se hoće ukloniti tomu, da se uzdigne u one pogibeljne visine pesništva, u koje se usudjuje „talijanski hvastavac“?

* **Rusi u Rumunjskoj.** U rumunjskoj je komori stavio zastupnik Patrosceanu upit na vladu radi mnogih Rusa, koji borave još u Jassyu i u Moldaviji. Ministar je vanjskih posala odgovorio, da je vlada u tom s interpelantom složna, da se u pogledu Rusa, koji borave u Rumunjskoj, mora stvoriti primerene zaključke. Ministar se izrekao protiv tome, što se kraljičino ime svadja u svezu s imenom Poklevski-Kozijel, i ako je stajalo u nekoj novini, što izlazi u Jassyu, da taj Poklevski

stoji s kraljičom na čelu saveza ruskih časnika. O općoj je politici kazao ministar vanjskih posala Arion: Mi moramo prema svim vlastima usčuvati strogu neutralnost i nećemo nipošto dopustiti nikakvu brutalnost ili neučtivost.

* **Rat na moru.** Službeno se javlja iz Pariza od 14. t. m.: Paketni parobrodi „Doemnah“ i „Austrija“ bili su torpedovani u Sredozemnom moru. Od Doemnah je nestalo 442, od Australije 3 putnika, dok je od potonjeg parobroda bilo spašeno 948 ljudi. Od posatke zaglavilo je 14 momaka. I jedan drugi brod od iste povorke bio je isto torpedovan, ali je mogao nastaviti put.

Iz bivšeg ruskog carstva.

Trocki i Lenin u Petrogradu. — Triumvirat. — Zašto je Helfferich zapustio Moskvu. — Boljševički poklissar u Londonu napušta Englesku. — Postanloa Čičerina i protumera boljševika.

Brzojavljaju iz Cicerholna od 13. kolovoza: Lenin i Trocki i više članova vlade vraćaju se u Petrograd te stanuju na ratnim brodovima, koje straže boljševički mornari. Izvršujuća je sila prešla u ruke triumvirata, kojemu pripadaju Lenin, Trocki i Simunis. Ovaj triumvirat imade neograničenu moć, da vodi pobeđnički rat protiv neprijatelja revolucije.

„Vossische Zeitung“ javlja: Uzmak našeg poslanstva iz Moskve u Pskov, izakako je pokušalo, da si osigura barem u Petrogradu selo, osvetljuje kao munja neopisivu ozbiljnost položaja na našoj istočnoj političkoj fronti. Kako izgledaju u zbilji prilike, moglo se razabrati iz neočekivanog povratka gospodina Helffericha u Berlin. Helfferich je zapustio Rusiju, jer se tamo nije osećao više sigurnim i ne bi tog, što ne bi bilo važno, da se proučava ruske prilike iz najbliže blizine. Kakve su prilike vladale već onda, kad je stigao u Moskvu, može se razabrati iz toga, što ga je sovjetska vlada oslobodila od formalnih poseta i od predaje svoje verovnice, da mu ne bude potrebno, da se pojavi na ulici. Mesto toga posetio ga je komesar za vanjske poslove Čičerin dva puta. Sa stalnošću se može iz toga zaključivati, da sadašnja sovjetska vlada nema više snage, da zaštiti zastupnike nemačke države od valova mržnje na Nemce. Time dakako još nije kazano, da li ne učestvuju također boljševički elementi kod ove gonje protiv Nemaca.

Amsterdam, 14. (D. u.) Prema „Algemeen Handelsblad“ javlja „Daily Chronicle“, da je poklissar ruske republike u Londonu, Litvanov p svojoj prilici dobio opet svoje putnice te bio opomenut, da se vrati u Rusiju.

Moskva, 13. (D. u.) U poslanici Čičerinovoj na američkog konzula u Moskvi, veli on: Mi nismo počinili ništa, da dademo povoda navalni Velike Britanije na nas. Čičerin se tuži na to, što su engleske i francuske bojne sile bez obzira na postojeće mirovno stanje prodrle u rusko pogranično područje, što Rusima ne beše priznato nikakvo pravo i nikakav zakon poštovan sa strane antante, te izjavlja, da se odmazda Rusa sastoji u tom, što će oni na isti način postupati sa zastupnicima dotičnih vlada. Mi ćemo na proti nama uperene ratne mere odgovoriti merama opreznosti tako, da ćemo državne pripadnike sila invazije skupiti u koncentracijonim tabornima i smatrati te državne pripadnike kao civilne zarobljenike. Te mere opreznosti biti će upotrebljene samo proti članovima posedovnih razreda, koji su naši protivnici. Proti našim naravnim saveznicima, ovdje boravećim radnicima, ne će biti takve mere provedene.

Iz slavenskog sveta.

Iz Slovenije. Slovenski deo našega naroda može s pravom biti ponosan na svoje slovenstvo, a i jeste na nj ponosan. Izgradili su lepe stranke uredili su skladno medjustranačke odnose, a izdavaju najbolje imajuće jugoslavenske listove, pisane slovenskim dijalektom. U svemu taj deo naroda pokazuje, da je dobrim učenikom naše vredne, marljive, savezne i požrtvovne braće Čeha. A nastaju li i tamo razmirice, prepirke i razilaženja, biva sve to rešeno časno i na način, koji je kulturnog naroda dostojan. Tako beše ovih dana u dnevnim listovima pretresano više stranačkih škakljivih pitanja, nu to ipak na način mnogo prikladniji, nego li se to čini u zagrebačkim listovima. — U „Glasu S. H. S.“ beše pripričen dopis iz Ljubljane, u kom se napadalo trščanske političare jugoslavenske, osobito dr. Rybářža, da vodi „oportunističku politiku, jer da je opetovano predveo deputacije pred namesnika Fries-Skeneja. Dr. Rybářž odgovara na to u „Edinosti“. Mora li voditi deputacije k namesniku, on je kao narodni zastupnik prisiljen na to od svojih izbornika i prema njihovim potrebama. Dr. Rybářž spominje osobito naše školsko pitanje i okolnost, da je on od svih slavenskih primorskih zastupnika jedini, koji se nalazi u zemlji, a osim toga još u sedištu zemaljskih oblasti te ga naravno mole ne samo njegovi izbornici, nego dolaze k njemu i ljudi iz Goričke, Istre i Krasa. Kao izgled i ispriku navodi dr. Rybářž intervencije čeških najradikalnijih zastupnika u Seidlera — imade dakle dobro društvo. — Mi možemo još k tomu pripomenuti, kako smo i mi iz Pule u školskim stvarima prisiljeni da se obraćamo na dr. Rybářža, budući da ne boravi u Istri ni jedan istarski jugoslavenski zastupnik.

Slovensko „Naše srce“. Slovenski odbor za pripomoć „stradajućoj deci“, koji se na početku lipnja sastavio iz zastupnika svih trih stranaka uložio je pri zemaljskoj vladi pravila „velikog, na najširem temelju osnovanog, dobrotvornog društva „Naše srce“, koje ima svrhu da poradi oko spasavanja slovenskog dela naroda, u koliko nije još iskrvario, pre svega, slovensku omladinu. Novom društvu beše za uzor češko dobrotvorno društvo „Češko srce“, i „SHS. odbor žena za siročad“ u Zagrebu. „Naše srce“ bit će deo velike jugoslavenske dobrotvorne akcije, te je u tesnom saobraćaju s gore spomenutim odborom u Zagrebu. Podupirat će uboge surodjake, osobito stradajuću omladinu. Sabirat će doprinose u novcu i živežu.

Solidarnost austrijskih slavenskih naroda. „Neue Lemberger Zeitung“ javlja: Pred nekoliko dana vršilo se zajedničko većanje poljskih, čeških i jugoslavenskih zastupnika. Tom je prilikom bila potpisana zajednička izjava glede solidarnosti slavenskih austrijskih naroda, koja glasi: „Sedinjeni u velikom zahtevu za samoodredjenjem naroda, sledeći želju za nezavisnošću i slobodom: po nalogu bratske solidarnosti, dalje uvereni, da ćemo svoj zajednički cilj postignuti samo na temelju zajedničkog rada, odlučili su zastupnici Poljaka, Čeho-Slovaka i Jugoslavena postaviti u trenutku svetskog prevrata stalni, trajni i nerazdruživi savez slavenskih naroda“.

Godina na slavenskom jugu. U češkom literarnom dnevniku „Cesta“ napisao je Jos. Pešek tri slike pod naslovom: „Godina na slavenskom jugu“. Pisac je, vojnički činovnik, proživio u nekom gradu u Bosni jednu godinu dana, te je u trim slikama „Zemlja“, „Ljudi“ i „Pesma“ lič: snažne dojmove,

Poslije 1848. *)

Nije to prvi put, što se u našoj monarkiji ludo eksperimentira narodima i zemljama. Slike, što nam ih predočuje dr. Nikola Andrić u svojoj lijepoj književnoj studiji „Pod apsolutizmom“, kao da su snimke današnjih dana. Tako je bilo onda, tako je i danas:

Hiljade i hiljade naših oceva razasuje svoje kosti po panonskim pustarama. Al su — Magjari bili upokoreni, a tako isto i bečka listopadska revolucija prigušena s pomoću hrvatskih mešica... Naši se pretorijanci povratije svojim domovima, da u miru dočekaju barem kakvu-takvu nagradu. I zaista, u bečkim službenim novinama zadnje dne 4. ožujka 1849. vijest, da je sabor, što ga je bio sazvaio car i kralj Ferdinand za izradjivanje nove konstitucije, raspušten, i da je novi vladar sam podijelio svim svojim narodima — zajedničk: ustav. To je bila tako zvana „ožujkska oktroirana (podijeljena) karta“. Odmah treba dodati, da s njom u monarhiji nije bio nitko zadovoljan; ni nacionaliste ni reakcionarci ni federaliste. U takovim se „općenitim“ ustavima re-

*) Matica Hrvatska izdala je još godine 1906. kao II. svezak „Male Knjižnice“ studiju dr. Nikole Andrića „Pod apsolutizmom“, historija šestoga decenija hrvatske književnosti (1850.—1860), iz koje prenosimo današnji naš podlistak. Knjiga zaslužuje, da svratimo na nju pozornost naših čitalaca.

dovno podredjuju skupni interesi pojedinih naroda djelomičnim interesima izvjesnih vlada. Glavna stvar tu dakle postaje sporadnom. Austrijski Slaveni i razboritiji Nijemci težili su za neke vrste federacijom, u kojoj bi svim narodima ostala zajamčena unutarnja autonomija; a po ovom novom ustavu svi su osjećali, da bi se lako mogao prometnuti u centralizam, do čega je za dvije godine faktično došlo. Magjari, koji su težili podigli se na oružje za najširu slobodu i samostalnost, osjećili su se ovom novošću kažnjeni, a Hrvati bi njom imali biti — nagradjeni. Kako su Hrvati stajali prema oktroiranom ustavu, najbolje karakterizuju riječi pokojnog Suleka, koji je u nizu svojih članaka pod imenom „Naša pogibelj i naša obrana“ rekao ovo: „I tako bismo se za ljubav državne jedinstvenosti imali na sve vijeke odreći naše autonomije i našeg domaćeg zakonodavstva. Moramo se dakle odreći i onih prava, u koje se nisu usudili dirati ni sami Magjari. Evo, što su nam ostavili: 1. Landescultur, pa ćemo odsad smjeti orači — bez ministarova dopuštenja; 2. slobodno nam stoji graditi putove o svom trošku; 3. za svoje siromake smajemo se sami brinuti; 4. za crkve, škole i općine možemo isto tako sami skrbiti; i 5. što se liče foršpona i einquartirunga — u tom ćemo imati neograničeno pravo raspolaganja...“

U ostalom, ovo još nije bilo ni najgore, što nas je čekalo. Ožujskom je kartom bio označeno samo neko prelazno stanje i dosta skromni početak si-

stema, koji je imao da — ignorujući posvećena prava pojedinih naroda — stvori militaristi organizovanu jedinstvenu njemačku monarhiju sa središtem u Beču. To nam je diktirano zapravo tek carskim patentom od 31. prosinca 1851. Od tog se dana službeno datira zlokobni apsolutizam. Njime je tisućegodišnji naš državni i pravni život stavljen na nehistorijsko i strano tlo, a konstitucija sasvim sistirana, te je za devet godina ove nesretne ere (do carske diplome od 20. listopada 1860.) naš netom razbudjeni kulturni i politički život doživio udarac, koji nas je gotovo stajao glave.

Bilo je to grozno doba, koje možemo podgrijavati u svojoj uspomeni samo sa strepnjom u srcu. Mirisni pupoljci našeg narodnog preporoda stajali su svi do jednoga opaljeni mrazom. Političkog života za to vrijeme uopće nije smjelo ni biti, a čednom književnom radu stavljao se na vrat nož, jer je osnovni uvjet nacionalnog odgoja — a to je hrvatski jezik kao službeni i naukovni — kako u školama, tako i u cjelokupnom našem javnom životu bio nemilo podrežan. A podrežao ga je odurni birokratizam nametljivih stranačkih činovnika, koji su bili poplavili Hrvatsku kao biblijski skakavci, dovadjajući k nama pojavu štreberstva, denuncijantstva i špijunstva. Ove su nove prilike tako podrovale našu javnu i privatnu iskrenost, da za cijelo to doba nije čovjek bio ni kod svog domaćeg stola siguran, da mu već sutra ne će doći dekret, kojim mu se javlja,

našega... na svoje... gradili su... ustranačke... ugoslaven... U svemu... učenikom... vne braće... pirke i ra... naćin, koji... ovih dana... stranačkih... mnogo pri... listovima... dopis iz... političare... da vodi... rano pred... eneja. Dr... ora li vo... narodni... izbornika i... arž spo... tanje i... slaven... k a jedni... u sedištu... e ne samo... ljudi iz... ispriku na... radikalnih... dobro dru... enuti, kako... prisiljeni da... ne boravi... zastupnik.

"Sloven... i", koji se... a svih trih... praviha "ve... dobitvor... hu da po... naroda, u... slovensku... češko do... SHS. odbor... ce" bit će... kcije, te je... utim odbo... surudjake... doprinose

avenskih... javlja: Pred... je poljskih... je prilikom... solidarnosti... Sednjeni... naroda, sle... po nalogu... emu svoj za... zajedničkog... ho-Slovačka... kog prevrata... kih naroda".

u. U češkom... Jos. Pešek... nskom jugu... nekome gradu... trim slikama... žne dojmove,

či posvećena... tarski organi... sa središtem... tek carskim... tog se dana... Njime je... ot stavljen na... sasvim sisti... retne ere (do...) naš netom... oživio udarac,

žemo podgri... pnomju u srcu... porodica stajali... političkog života... obiti, a čednom... at nož, jer je... a to je hrvaški... kako u školama... životu bio ne... odurni birokr... koji su bili po... vci, dovodajući... ljanstva i špi... podrovala našu... lo to doba nije... ola siguran, da... m mu se javlja,

te zemlje ostadoše na pameti. U prvoj slici... nekoliko dojmova s puta kroz Zagreb u... groblja" s belim minaretima. "Ljudi", to su... otvoreni ljudi. "Sucu, vele ti, — brate! i po... pri tom na Boga: Tako mi Boga i vere... No nisu kadri da prignu u svojoj zemlji, ma... i zemlja groblja, na koje seća njeni... grad, nisu kadri da prolede ni šta zasuze... kad upoznađu zajista brata u onome, koga na... orišu, postaju deca u svojoj radosti: "Ti se brate... sunce, reče ganutljivo muž, Bog te živeo brate!... li to već stari muž, s jednom nogom u grobu, ... tanničen na stare godine za nešto, što on ne ra... zaboravi na svoju muževnost i zaplače. — ... ga poživco reče još na hodniku, na putu natrag... — Njega i oba mladića! — misleć pri... na dvojicu Čeha, koji sede u sucovoj pisarni... ojača, koji se ponesoše prema njemu sasna ne... — Puka je površnost, što se vidi od... nije u gradu, no dodju li njeni ljudi, vidiš samu... zemlje pred sobom. Tvrda je u poniženju, ple... u ljubavi i nije je moguće ubiti ljudskim ru... A sem toga govori ti jezikom, koji je na... konca samo odjek tvog materinskog češkog... a, a oglašila se, čuje se samo tvoje srce: jača... njenoj toplini. — Godina iskustva i spoznaje: ... podcenjuj kazati "brate!" čoveku te zemlje tu na... — Pesmal "Ako si Čeh razumeš tu pesmu... narod, koji se nada i veruje s njime. Ako si Čeh... to ti je voljko, voljko (zapljenjeno). — Zar ne ču... goslavenske pesme? A razume, da peva samo stara... skorenjena ljubav prema domovini: onda, kad je... sma čisto ljubavna? "Ništa nije krasnijeg na svetu... junaka, koji se mladoj smeje", veli pesma u onom... sokom položaju nađe, a ti čuješ, da je kazala za... ovo, reč, za rečju čuješ: — Da, ljubimo zemlju, ... vojenu krvlju, i ništa nema većnjeg od smeška... šeg života u njoj". "Čudna, bratski topla pesma", ... si, jer si mislio sada već gore na sever. A onda... išao muške, no sa sigurnim smeškom, jer si sadn... šlio na sever i jug zajedno, i na to, kako srce... dinstveno bije". — Zajista tri: tople slike, pisane... bokom i osjećanom ljubavlju za jugoslavensko... me. Nema u njima ukočenosti činovnika, nema... cularijskog zadaha. I u nama se budi snažan... sećaj iskrene zahvalnosti i bratske ljubavi: prema... ima, koji tako vole ono, što je naše.

Izgon čeških gostiju iz zemalja... rone sv. Stepana. Češki književnik Jaroslav... vapi nalazio se sa suprugom na oporavku u Cri... venici, gde je stajao pod naročitom paskom policije... toj se morao i obvezati, da se u Crikvenici ne će... s kim družiti. Na polsku kući u Prag dočekao... je na Reči redarstveni organ, predveo na ugarsko... ržavno redarstvo, gde je osuđen na izgon iz Reke... svih zemalja krune sv. Stepana. Češki nar. zast. i... otpredsednik austrijskoga parlamenta Tusar, koji... oravi takodjer u Crikvenici, intervenirao je na... čkom redarstvu za svoga prijatelja Kvapila, ali... olo je već prekasno: — "Male Novine" pišu k tome:... Rečka policija izgoni dakle naše češke goste ne samo... Reke nego i svih zemalja krune ugarske, dakle i... z Hrvatske-Slavonije? Na kojoj se pravnoj odredbi... sniva? Gde je taj zakon, koji bi na to ovlašćivao... rečko redarstvo? Takve zakonite odredbe nema, ali... postoji temeljni zakon, po kojem je Hrvatska-Slavo... nija u redarstvenim stvarima potpuno autonomna. N... ugarska ni rečka policija ne može odlučivati, ko sme... našem teritoriju boraviti, a ko ne, ko je s poli... ičkoga gledišta za nas suspektan, a ko nije. Odredba... rečkog redarstva je dakle teška povreda naše auto... nomije. Hrvatska je vlada poduzela sve korake, da za... u povredu dobije zadovoljštinu i da se u buduće... tako što ne opetuje, a javnost ima pravo da dozna... stanovište odgovornih faktora u toj stvari. — I urednik... "Nar. Listy", Strakaty, bio je loše sreće, kad je

odlazio iz Kraljevice preko Reke kući u Česku. Za... držalo ga državno redarstvo i sprečilo mu put, jer... je imao uza se 7 metara domaćeg platna, što ga je... kupio u Zagrebu od seljakinja. Zaplenišu mu platno... i oglobiše ga, pa je tek nakon toga mogao da ot... putuje.

Češki tednik u Berlinu. Kako javlja... "Zeit", počeo u Berlinu izlaziti češki tednik. Na... čelu te akcije stoji glavni urednik "Vossische Zei... tung" dr. Redlich, koji je nedavno boravio u Pragu... i u Zagrebu i proučavao slavensko pitanje u Au... striji. Češki političari nisu s tom akcijom ni u ko... jem savezu. Tom prilikom moramo istaknuti, da je... dr. Redlich, posle svog boravka u Pragu napisao... više važnih i treznih članaka o Česima u svom listu... te istaknuo, kako u kulturnom pogledu nisu Nemci... u Austriji dorasli Česima, te prema tomu izgleda... omalovažavanje Čeha sa strane Nemaca samo... smešnim. Iza svog poseta u Pragu svrnuo se u... Zagreb, gde je proboravio više dana, no ipak nije... kasnije ni reči napisao o svojim dojmovima u Za... grebu. Jamačno nije iz Zagreba otišao tako odu... ševljen, kao iz Praga. Nostra maxima culpa!

XXIX. glavna skupština sloven... ske Družbe sv. Cirila i Metoda u... Ljubljani. U nedelju, dne 11. o. m. obdrža... vala se u Ljubljani XXIX. redovita glavna skup... ština slovenske Družbe sv. Cirila i Metoda, o ko... joj je našoj javnosti veoma malo poznato. Po... slednja se redovita glavna skupština obdržavala... god. 1913. Na svršetku školske god. 1913.-14. uz... državala je slovenska Družba osam zavoda s 30... razreda i 48 odelu, koje je polazilo 2514 dece. Rat je značilo katastrofu i za Družbu. Devet je... njenih učitelja bilo pozvano u vojništvo, a godine 1915. prohujao je ispravno ratni vihor svu... Gorlčku, glavno pozorište delovanja Družbe,... osim Trsta. U Trstu polazilo je god. 1913.-14. slovenske škole i to šestrazrednicu mušku i žensku... kod Sv. Jakova i žensku sedmorazrednicu na... Acquadotu 1985 učenika. Ove godine bile su već... sve tri škole osmorazrednice s 46 odelu i 2157... decc. Poslednja tri razreda muške osmorazrednice... promenila su se u građansku školu. To je prva... slovenska građanska škola u Primorju, a druga u... Sloveniji uopće. Družba uzdržava i jednu školu u... Koruškoj u St. Rupertu, gde podučavaju časne... sestre uz pripomoć Družbe. Škola broji 176 dece. Imetak se Družbe računa na 1,229.920 K i 23 pare. Sastoji se u glavnom od poseda. Ove će školske... godine otvoriti novu šestvidsku školu u Trstu i... podupreti slovensku školu u Mariboru. U novi... odbor Družbe behu izabrani mnogi ugledni Slo... venci, i što je osobito spomena vredno ugledna... slovenska žena Franja Tavčarova.

Bugarska bajka, do bu primerena... "Našince", glasilo čeških klerikalaca u Moravskoj, javlja: Bugarski dnevnik "Mir", koji stoji veoma... blizu vladi Malinovljevoj pripočeo je sledeću bajku: Beg je nagovarao seljake: "Ajdemo zajedno na med... veda, da ga ubijemo". Seljaci se brane: "Ta mi ne... mamo ovaca, nama krvoločni medved ne škodi". Beg im obećava: "Pri lovu na medveda moći ćemo... ubiti još i kakvu drugu životinju, te ćemo si raz... deliti meso i kožu". — "Nemamo čepela, ni ba... deliti meso i kožu". — "Sve, sve ću vam dati". Seljaci idu na... medveda, ustrelu ga, a osim njega još nekoliko ze... čeva i srnu. Seljaci hoće da razdele lovački plen... "Čekajte", poviče im beg i dignu ruku, "moramo... načiniti račun". I računa: Toliko i toliko stoji obuća, koju je dao seljacima, toliko prah, toliko treba ura... čunati za hranu: kruh, sir i luk. Ulovljene životinje ne mogu pokriti svega duga. Zato će si ih beg pri-

držati, a seljaci mu ostaju još nešto dužni. "No, to je uistinu lepo", mrmrljaju seljaci uznemireni. "Zato, što smo ubili medveda, nismo ništa zaslužili?" Beg je čuo njihovo mrmljanje i reče: "Dug je dug, a vi ste sužnji. Zbogom!" I seljaci se primirili, jer ih je beg proglasio zaslužjene. Dug je dug.

Domaće vesti.

Odlozak dece na prehranu u Hrvatsku
Ili Slavoniju bit će danas u jedan sat posle po... dne. Roditeljima se preporuča, da dovedu decu... na vreme i donesu sobom legitimaciju na kojoj... je dete zapisano.

Naše radništvo — "La Difesa" — i arsenal... ski poverenici. Primamo iz radničkih krugova: Sretno me prijatelj na ulici, pa razgovorivši se o... aprovizacijom prilikama i o nadama u skori svr... šetak rata, predjosmo odmah u žestoku raspravu o... prilikama našeg puljskog radništva. Prijatelj me... upitao, znadem li, ko je napisao bio zadnju vest o... poverenicima u arsenalu. Odgovorih mu da znam, jer sam ja dotični člančić poslao "Hrvatskom Listu", budući da je opravdano, da se ti naši poverenici... s malo više ljubavi i nesebičnosti zauzmu za Hrvat... ske radnike. Mi Hrvati, koji smo ne manje od talijanskih radnika zainteresovani za to, što poverenici iza naših leđa čine, imademo pravo da zna... demo, što čine, kad se i o našoj koži radi. Nikakvih se radničkih skupština ne obdržava, nego se... sve furtimaški plete, a mi niti znamo, da li se što... radi, ni kako se radi. Samo nas uvek teše, da je u "Difesi" bilo saopćeno i ovo i ono, dok većina od nas ni ne zna, izla li kakva "Difesa", niti čije je glasilo, a pošto mnogi od nas talijanski ne ra... zumeju, pravo bi bilo, da se memorijali od arsenala saopćuju i u "Hrvatskom Listu". Lepi je to socijalizam, kad se naše radnike, koji ne umeju talijanski, smatra za niži i manje vredni element, te ih se sili, da nauče talijanski, ako hoće da doznadu, što im njihovi poverenici javljaju. Prigovara se, da bi to bio preveliki trošak, plaćati K 50 za "Difesu" a drugih K 50 za "Hrvatski List" na sedmicu. A uz to "Difesa" je, vele međunarodni radnički list, dok je "Hrvatski List" nacionalistički, te zastupa samo buržoaziju. — Taj nam se prigovor opet čini isto tako neumestan, kao i svi drugi. Mi znamo, da je "Hrvatski List" i ljudi oko njega, davno pre... zastupao radničke interese, osobito interese naših radnika, dok se za njih nije brinuo niko, kad se još ni mislilo nije da će se u Pulj izleći "Difesa". A zatim, neka "Difesa" štampa memorijale i u hrvatskom jeziku, kad se tiče hrvatskih radnika. Ta češki socijalistički listovi znali su pripisivati pozive na radništvo u šest, sedam jezika, samo iz bratske uzajamnosti radnika celog sveta. A ipak češki socijaliste imali su valjda manje prilike naučiti talijanski, mađarski, jugoslavenski, poljski i nemački, nego li imaju puljski socijaliste prilike naučiti hrvatski, samo kad bi dobre volje bilo. Ali to je vražja stvar. — Samo što smo mi izabrali bili poverenike ne za "Difesu" ni za puljske "socijaliste", ni za Seitzovu stranku, već za sebe, za naše radništvo. I za to ne smeju oni zastupati jednu ili drugu stranku, i oćijukati samo s jednom strankom. Nama izgleda, da su vodje "socijalističkog" pokreta i oni od "Difese" mnogo veći i mnogo praktičniji nacionaliste, nego li oni, kojima to oni spotičavaju. Svakako nek uzmu na znanje i jedni i drugi u prvom redu naši poverenici, da smo i mi ravnopravan element, i da su prošla vremena, kad nam se turalo u pamet, da možemo postati dobri socijalisti samo onda, kad postanemo dobri Talijani, i kad budemo hteli govoriti samo njihovim jezikom a svoga prezirati. M. T.

naroda, koji se služe svojim posebnim jezicima, to je ipak naš najsvetiji interes: Deutschlands Sprache zu fördern! Znadete i sami, od kolike bi koristi za Hrvatsku bilo radikalno uvadjanje učenog njemačkog jezika. Inteligencija je srčka državna, a narod nije ništa. Izvolite se dakle, p. n. gospodine, svom dušom dati na istrebljivanje ili barem na oslabljivanje svoju narodnost osim njemačke, koj je princip sebi stavio i naš monarh (!) kao i njegova vlada — und ich stehe für alles Gute. Uz taj rad nemate se bojati ničesa, budući da Vas može dopasti samo priznanje vlade i blagohotnost vladarova, jer će vlada štiti one, koji rade u njenom interesu. Nalažem Vam s toga, da uvedete njemački jezik kao službeni, pa Vas odmah upozoravam na neugodnost, koje će Vas zadesiti, ako podredite interes vladin interesu narodnom, kojega jezik kao men... mrzak — hvala Bogu — ja ne razumijem... Da se je sve ovo moglo događati još za života i za vladanja bana Jelčića, ne će se nitko čuditi, što znade, kakove su prilike onda bile i u kakav je duševni položaj uz te prilike zapao nesretni ban. Narod ga je i toplo srce vuklo na jednu stranu, a vlada na drugu, pa — kako je više bio osjećajni političar i patriota nego diplomata, a energije nije imao, niti bi mu što koristilo, da se odupre nasilju, — klonuo je, te satrven dušom i tijelom umro — kao ljudjak. Možemo sebi zamisliti, kako su ropske sluge gorih gospodara pretjerivali u izvadjanju vladinih

da, — na osnovu jedne jedine riječi — gub. službu... eksistenciju. Evo, kako je to počelo. Odmah prvih mjeseci... absolutističke ere bila su poslana u Hrvatsku tri... mačka ministrijalna savjetnika, da kod nas tobože... organiziraju" naše političke, financijske i juri... dičke prilike. Usuljali su sa k nama — po njihovom... vlastitom uvjerenanju — samo privremeno. Pred... stavili su se vladi kao neki dobrotvorni pomoćnici, koji će se iza svršena rada opet povratiti u Beč. Ali... njima se je toliko svidjelo kod nas, da su ostali... malo dulje, da — organiziraju. Iza njih dodjoše... još nekoliko, a prvi mah pojedinci, a kasnije u... sve gušćim čoporima, pretvarajući se iz početka kao... kroćki janjci, da će tobože u najkraćem vremenu na... učiti "unsere schöne und wohlklingende Sprache",... se s nama potpuno amalgamizovali. Mnogi se Hrvati... odmah u prvi kraj dobrovoljno odrekoše državne... službe, a oni, koji preostaše, da s došljacima rade... bok o bok za istim stolovima, doskora počeoše sve... češće dobivati "Qualifikationsabellen" (nova institu... cija), u kojima su bili označivani kao "bildungs... lähig", a poradi toga — nesposobni za posao. Ako... nisu dobrovoljno otišli, onda su prvom prilikom bili... dekretom odstranjeni i nadomješteni "sposobnijim"... strancima. Jao i naopako onom rodoljubu, koji bi... posumnjao u stručnjaku nepogrešivost ovih namet... nika; taj bi smjesta osjetio i zube i pandže sve bez... obzirnih i nasrtljivih stranaca. Za nekoliko godina

osjećali su se ovi došljaci kod nas već kao kod svoje... kuće. Mrzili su nas kao nitko: radili proti nama, gdje... godje su mogli, smatrajući se gospodarima situ... acije. Kod vlade su nas crnili: opadali, dok nisu za... posjeli sva najviša i najunosnija mjesta. Došli divlji, pa isjerali pitome. Ali ni to još nije bilo najgore. U redove samih naših sinova udarila je napast i po... kora, koja je gore haračila od mača i od mrznje. Mnogi od domaćih ljudi, koji su bili primorani da... ostanu u javnim uredima, stadoše iz prostog samo... ljublja i priljavog častohleplja — obraćati kabani... cama. Nemoral i beznačajnost zaredala kao kuga... po selu. Narodna sukna i koketna kapica stadoše... sve više ustupati mjesto importiranom fraku i ci... lindru, koji su bili kao neki spoljašnji znakovi nove... germanske kulture. Srce se narodne inteligencije silom... prilika ispraznilo i opustjelo, a izglednjelo tijelo se... samo od sebe savijalo pred novim principima i pod... oštirim bičem bezdušnih gospodara. To je ona naj... tugaljiva strana naših mizernih socijalnih prilika, koja... nam stegne dušu, kadgod pomislimo na šesti decenij... prošloga stoljeća. Kakovim su duhom odisali ondašnji službeni... ukazi podčinjenom političkom činovništvu, bit će naj... značajniji dopis tadašnjeg prvog zagrebačkog župa... nijskog komisara baruna Härtla, što ga je upravio... dne 20. srpnja 1856. na neke kotarske upravničke... (Bezirksvorstandel). — "Premda u našoj monarhiji... — tako se veli u tom klasičkom dopisu — "ima više

Razredna lutrija: 30.000 kruna dobiva broj 64.989.

Milodari za našu narodnu školu u Puli. Preko uprave naše škole, položio je gosp. Tomo Sardoš; da počasti uspomenu svoje blagobrojne supruge Marice, preminuloj pre pet godina K 15 — a istom prigodom za „Družbu“ K 5 —. Ukupno K 20 —; zadnji iskaz K 60.304.72; sveukupno K 60.324.72. Rodoljubi! Neprepuštajte prigode, a da se ne sećite malim obolom za prosvetu i budućnost vaše dece!

Prinosi za našu siročad. Preko uprave našeg lista položeni su sledeći doprinosi: Sakupljeno na predlog g. Milja Poropata u Premanturi u veselom društvu premanturske i medulinske omladine K 106.40. Dalje potaže g. Kovačević K 15 — a g. Marija Premate K 2 —. Iskaz K 123.40 više 4704.11 je 4827.51. Napred dobri ljudi za spas naše ne- dužne siročadi!

Dopisi iz Istre.

„Kiša“. — Pišu nam iz Raklja: Poč gornjim naslovom izašla je u četvrtak u „Hrv. Listu“ be- leška, da je usled obilate kiše prehrana puljske okolice više manje osigurana. Mi ne znamo tačno, u koliko ta vest odgovara prilikama u najbližoj okolici, ali za nas nešto udaljenije, one radosne reči na prosto ne vrede. Rakalj, deo Barbanštine, Krnica i Proština bice i ove godine predani naj- većim delom na milost i nemilost aprovizacije. Kiše je kod nas ove dane nešto (ali ne obilato), bilo, nu koja korist, kad je došla preko s n o. Kod nas je sami kamen, a ono par centimetara zemlje, šta nad kamenjem leži, osušilo se je za zadnje suše toliko, da je kukuruz, kupus i krumpir previše nadstradao, a da bi ga bila kiša uzmogla oživiti.

Dnevne vesti.

Ruski veliki knez — engleski satnik. Ruski veliki knez Dimitrije Pavlovič stupio je u englesku vojsku i bio imenovan satnikom (kapetanom).

Žene kao časnici. Englesko ministarstvo rata traži za engleske letalačke odele žene, koje će vršiti časničku službu.

Na ratištu u prijaltskoj državi. „Vorwärts“ piše: „Naslednik Eichhorna u Kljevu, poglavica osme vojske v. Kirchbach, oprostilo se otpisom, prema „Dorpatcr Zeitungu“ sa pučanstvom Livlan- dije i Estonske i rekao, da je na najvišu zapoved pozvan na jedno drugo ratište. General v. Kirch- bach dolazi iz Livlandije i Estonske i polazi u Ukrajinu, drži, dakle, Livlandiju i Estonsku kao i Ukrajinu još uvek ratištima, usprkos tomu, da je s tim zemljama sklopljen mir. Ali zar u zbilji nema pravo? pita „Vorwärts“.

Proslava Narodnog Blagdana u Sloveniji 20. rujna. Zbog raznih poteškoća tehničke naravi nije

bilo moguće na vreme organizovati u slovenskim krajevima proslavu Narodnog Blagdana za dan 5. srpnja, pa je zato Odbor S. H. S. žena za siročad u Ljubljani, u sporazumu sa zagrebačkim odborom, koji je centrala za čitavu akciju, odredio, da se proslava i sabiranje za siročad S. H. S. odgodi za Slovence za dan 20. septembra. (S p o m e n d a n s e p t e m b a r s k i h ž i t a v a 1908.) Ta slovenska akcija nije, naravno, odeljena od akcije, što se je ovamo kod nas provela 5. srpnja, nego je samo deo iste, tako da svi doprinosi što ih se 20. rujna sabere medju Slovencima dolaze u za- jedničku biagajnu, iz koje se nabavljaju odeli i

pokrivaju ostali troškovi dopremanja djece, po- ma zajednički za svu siročad S. H. S. Odbor Ljubljani, kao glavni odbor za slovenske za- odgodio je proslavu samo zato, da, uzmogne- punije i na vreme organizovati proslavu pro- svako slovensko selo. Time ovogodišnja pro- Narodnog Blagdana postaje opće narodna, i ro- dni Blagdan ostaje i u bud- dan, kad će se svi Slovenci, Hrv- i Srbina čine na okupu u zajedničk- radu za svoju decu. — Ukupni iz- doprinosi od ovogodišnjeg Narodnog Blagd- premašit će dobro po milijuna kruna. — O. SHS

Bravarska
i mehaničarska radiona
sa skladištem željeza

SCAMPERLE, ulica Laca 1.
Ima na skladištu: Malih šted- njaka, železnih ploča i žerav- nika za ognjišta, peći za kruh, sićeve za vodu, posebni lokoti za svim velikimama, ključanica, utija (glinčala), čavala i čavlića svake vrsti i svakojake železne robe.

U trgovini pokuć- stva, Plj. Barbačića,
u Sliškanskoj ulici,
prodaje se novo priprejelo
pokućstvo.

Knjige
Dioničke tiskare
mogu se dobiti u
podružnici Jos. Krmpotić
ulica Franja Ferdinanda br. 8.

Novo! Novo!
Ivo Vojnović:
„Dubrovačka Trilogija“
Emerson:
„Napoleon“ ili „Čovjek od djela“
kao i mnoge druge knjige „Narodne i Humoriistične knjižnice“ mogu se dobiti kod podružnice
Jos. Krmpotić, Pula ulica Franje Ferdinanda br. 3.

Oglasujte se
u „Hrvatskom Listu“

17. kolovoza. 17. kolovoza.

Careva svečanost
na zemljištu Nj. V. broda „Adria“ pod pokro- viteljstvom gospodje kontraadmiralovice
pl. Horty de Nagybánya.

6 glaba.

Plesana. — Bowling-špija. — Paviljon za sekt. — Varitee na slobodnom. — Csarda. — Živa lutrija. — Guljaš-kanona. — Gymkana. — Trčanje u vreći. — Stup za penjanje.

Natecanje u lepoti.

Veslanje i jedrenje. — Borba u vodi. — Natecanje u plivanju i skakanju.

Početak natecanja u 2 sata i četvrt. Početak zabave u 4 s.

Blagajna se otvara u 2 sata. Ulaznina K 1 po osobi, vojnici od vodnika (Maata) niže, po 50 para.

Od zadnje stanice električnog tramvaja, pa do mjesta zabave, vozit će od 2 sata unapred automobili i parobrodici bez- platno. — Jelo i piće prodavat će se samo uz blagajničke bonove, koje se može dobiti kod svake blagajne. Neuporab- ljeni bonovi mogu se kod središnje blagajne povratiti i dobiti odnosni novac natrag.

ZIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA U TRSTU, Via Ponte Rosso 7. Via tita palača.

Dionička glavica: K 120.000.000. — Pričuve: K 41.500.000. —

Obavlja sve bankovne, burzovne i mjenjačne poslove najkulantnije.

Brzojavi: Živnostenska - Trst. — CENTRALA U PRAGU UTEMELJENA 1868. — Telefoni br.: 2157, 1078, 1089.

PODRUŽNICE: Beč, Brno, Budjevolov, Friedek-Mistek, Karlebad, Král, Hradec, Ljilava, Klatov, Köln, Krakow, Lwów, Melnik, Mor.-Ostrava, Olomuo, Pardubio, Plack, Pizenj, Prostějov, Reichenberg, Tábor.

ciljeva i na onim poljima, na koja nije vlada sama ni dolazila. Poštenu i rodoljubni podban Mirko Len- tulaj morade se preko noći preobraziti u Ben e- dikta Lentulaja. Josip Dvbranić, nekadašnji izdavač „Jugoslavenskih Novina“ i potonji zagrebački na- čelnik, koji je svoje njemačko prezime bio za ilir- skoga oduševljenja pohrvatio, postade opet — Hof- mann. Imena hrvatskih gradova i sela prevodili su bezdušni došljaci svojevolumno i besmisleno tako, da su naši poštari dolazili u sto neprilika ne znajući, kamo da otpravljaju listove. Samobor tako preko noći postade „Sanaburg“, Velika Gorica „Grossgörs in Tulnpufern“ (u Turopolju!) ili „Grossgörs in Auersfeld“, a Lepoglava — „Schönhaupt“ i sve tako koješta.

Zandarmerija i uhođarstvo procvate kao nikada prije i ikada kasnije. Zagrepčani nisu smjeli izaći ni do „Mandalice“ bez putnice, a onaj Hrvat, kojemu je pasoš slučajno preključer izašao, danas je već bio otpravljen u Gradišku ili Požegu uz polcajnu pratnju. Oružnici su smjeli streljati ne samo one, koji su im se opirali, nego i one, koji su im se samo porugljivo nasmiješili. Uj neštašci tustijega lova hvatali su zan- dari po Slavoniji slijepe guslare, te ih kao „pogi- beljnu klataž“ gonili na svoje ekspediture, koje su gdjekad bile odaljene nekoliko sati od guslarskog boravišta. Ali su i u gradovima oružnici bili strah i treset svih mještanina, jer su oni znali rastjerivati naj- nedužnija veseljačka društva, ako su im se pričinjala

nepriključna i sumnjiva. — S privatnim i maskiranim uhođama bilo je još kud i kamo gore. Njima je bila poplavljena cijela Hrvatska. Ravnatelji pojedinih ureda izabirali su medju svojim nižim činovnicima i medju pisarima takove podlace, koji su kontrolirali i podskazivali privatni život i rad činovnički, te do- javljivali, s kime tko opć i u koje krme zalazi i što tamo govori. Osim službenih i dobro plaćenih uhođa- blo je u ovoj kasti većinom takovih gladnih, a ne- angažovanih kreatura, koje su za svaku svoju „vijest“ dobivale samo po dva forinta srebra. Možete sebi zamisliti, kako je ova niža vrsta špijunska haračila i izmišljala kojekakove podvala, samo da se dokopa svoje takse. Mnoga je nedužna činovnička porodica tako ostala odjedared bez krova i bez kruha. Čak i u svakom gimnazijskom razredu bio je odabran po koji nadobudni mladac, koji je uhođao ne samo svoje kolege, nego i svoje profesore. U višim i odlič- nijim krugovima bili su birani dakako viši i odličniji zbir i špijuni. Za Kurelca na Rijeci bio je odabran njegov tjelesni liječnik, koji je obećao dičnom pro- fesoru, da će ga liječiti bez kakovog honorara „iz osobitog poštovanja prema njegovoj učcnosti i pa- triotizmu“. Dakako, da ga je naš Fran smjesta pro- zreo i očitao mu bukvicu, da se je g. doktor opipao, ali mu je zato ovaj iz zahvalnosti nak tko kvalifika- cionu tabelu kod vlade, da bi Kurelac smjesta iz- gobio profesorsko mjesto, kad doktorova podvala ne bi bila tako očito lažna i izmišljena. Svi su naši

javni radnici naime imali kod vlade cijele pretinice u kojima su bila zabilježena njihova — dobra djela A, kod centralne vlade u Beču bio je najširi i naj- ugledniji pretinac, u kojem su se pohranjivale denun- cijacije — na bana Jelaića.

Iza smrti Jelaićeve bilo je još gore. Na bansku se stolicu uspe feldcajgmajstor grof Coronini, ko- nije bio na naš stari ustav ni zaklet, a ni službeni- sin, na što su naši praoci od skona — sudeći po regnikolarnim aktima od god. 1595. — polagal oči- bitu važnost. Ovo je bila najžalosnija epoha naše narodne evolucije, nad koju bi trebalo staviti crnu koprenu kao nad sliku Marina Faliera u mletačkoj duždovskoj galeriji.

Predsjednički ukazom od 18. veljače 1867. zabranjeno je činovništvu nošenje narodne šurke, jer se je i ova nedužna odjeća smatrala „als eine Demonstration gegen Staat und Kaiser“, dok je sličnim ukazom još 27. travnja god. 1850. bez ikakvog razloga rastjerana narodna „Citaonica“, i time raz- rušeno gotovo sve, što su besmrtni naši preporodi- telji sazdali u namjeri, da narod kulturno i politički pridignu.

Domovina je naša od dana do dana sve više postajala „ein-deutsches Kronland“.

ENA listu: U pretp...
za čitavu god. K 48...
za polugodište K 24...
romesečno K 12...
mjeno K 4...
u malop...
laji 16 fl. pojedini...
BLASI primaju se...
apravi lista trg. Gustoz...
godina IV.
Smelin
Danas i sutra...
otomstvu u drag...
astaju se izašlan...
oda, ne da kažu...
ratskih čeških i...
jednu čvrstu, pos...
ajednički budući...
venskog naroda.
Slovenski N...
Ustrojenjem Nar...
še narodne org...
orve, koje su se...
organizacijama s...
atile jednoga od...
organizacionog pi...
svoje vlastite org...
adašnjeg vremen...
službu velike naroc...
avnog života sp...
preče ili čine tež...
te su takodjer p...
concentracije svih...
edinstvenog naroc...
praktičnog postu...
djuje ideja narod...
venskim zemljama...
vodstvo naše nar...
preuzeli zajedničk...
d bor.
Deo tog o...
Narodno Već...
novnu skupštinu.
naša vrhovna p...
našega jedinstven...
rodu i njegovim...
slim organizacija...
i ostalim narodim...
zručuju naše nar...
je potrebna, da...
Njemu se dobro...
jedinstvene pro...
Narodnog Veća te...
strankama, na S...
odlučile, da se i...
obuhvaćaju Kranj...
Njima se pridru...
u Trstu i politi...
vata i Slovenaca. J...
nije se, dopuše be...
kao, vrhovnoj nar...
slati u nj svoje st...
vila, da će od slu...
može nadati, da...
narodnim pitanjim...
koji će odlučiti...
zauzimaj će pos...
davno, razišle sve...
vile jedinstveno...
jati u trajnom sa...
Većem“.
Prema inform...
bi Narodno Veće...
stranka ima 18 čla...
stranka 12, Trst 2...
13. — Prema na...
zastupati: Dr. Iv...
Gjuro Červar, ž...
dok za petoga ne...
ljani svakako jas...
Vodstvo će p...
i uvažena osoba...
„Kako javlja...
u Ljubljani rad za...
nosti: Slavenski s...
čeških zastupnika...
podpredsednik zas...
cijalnih demokrata...
fač, Aust, Sed...
Bradač u ime C...
nici doći pod vods...
G l o m b i n s k o g...
menitog poljskog...
draga i simpatična...
Zagreba dolaze d...
vič, dr. Lorkov...
Tako se u...
snažnog jugosl...
trojnog saveza.
Smelin korak...
leko dan, kad će...
nama leže zakopa...
plodan život.